

BIFURCATION OF SYLLABUS (2023-24)**SUBJECT: - SANSKRIT CLASS: - VIII**TEXT BOOK – NCERT (RUCHIRA – 3, 8th Std)

TERM 1	ASSESSMENT	MONTH	WORKING DAYS	CHAPTER	SUB TOPICS	LEARNING OBJECTIVES	ACTIVITY	Syllabus Coverage
April To September	Periodic Test 1 (May) Max.M- 40	April	21	1.सुभाषिता नि	<p>➤ “सुभाषितम्” इति पदस्य अर्थः।</p> <p>➤ नीतिशतकम्, मनुस्मृतिः, पञ्चतन्त्रम् इत्यादीनां लघुग्रन्थानां परिचयः।</p>	<p>➤ एतस्मात् पाठात् महापुरुषाणां प्रकृतिः, साधुपुरुषाणां वाणिः, साहित्य-संगीत-कलादीनां महत्ता इत्यादि विषयाः ज्ञायन्ते।</p> <p>➤ विविधनीतिग्रन्थानां परिचयः भवति।</p> <p>➤ श्लोकानां पठनेन छात्राणां मानसिकविकासः भवति।</p> <p>➤ छात्राः नूतनशब्दानां ज्ञानं सम्पादयन्ति।</p> <p>➤ छात्राः सुभाषिते प्रयुक्तानां विविधानां क्रियापदानां ज्ञानं सम्पादयन्ति।</p>	<p>१)सुभाषितानां सस्वरगायनम्।</p> <p>२)श्लोके प्रयुक्तानां नूतनक्रियापदानाम् अभ्यासः</p> <p>३)श्लोकानां भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत।</p>	30% of Entire syllabus
					व्याकरणम् –	<p>➤ वर्णविचारः</p> <p>➤ सन्धिः</p>	<p>➤ वर्णज्ञानं प्राप्नुवन्ति।</p> <p>➤ सन्धिविच्छेदं कर्तुं शक्नुवन्ति।</p> <p>➤ सन्धि-संयोजनं कर्तुं शक्नुवन्ति।</p>	
		MAY	10	2. बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता	<p>➤ पञ्चतन्त्रग्रन्थस्य सामान्यः परिचयः</p> <p>➤ व्याकरणम् –</p> <p>➤ संज्ञा-सर्वनाम - विशेषण - क्रियापदानां</p>	<p>➤ कथासाहित्यानां सामान्यज्ञानम्।</p> <p>➤ संस्कृतकथानां वैशिष्ट्यम्।</p> <p>➤ कथायाः नीतिः – अनागतं यः कुरुते स शोभते।</p> <p>➤ संज्ञा-सर्वनाम-विशेषण-क्रियापदानां ज्ञानम्।</p> <p>➤ अव्ययपदानां परिचयः।</p> <p>➤ वाक्यनिर्माण क्षमता।</p>	<p>१)अभ्यासे विद्यमानानां प्रश्नानां कृते उत्तरलेखनम्।</p> <p>२)अव्ययपदैः कथापूरणम्।</p>	
July	23	3. डिजीभारतम्	<p>➤ परिचयः, अव्ययानि</p> <p>➤ चतुर्थी विभक्तिः</p>	<p>➤ डिजीटल शब्दानां संस्कृतनामानि ज्ञास्यन्ति।</p> <p>➤ डिजीटल इण्डिया इत्यस्य आधुनिकयुगे प्रस्तुताम् अवगच्छन्ति।</p>	<p>१)चतुर्थीविभक्तिं प्रयुज्य पञ्चवाक्यानि</p>			

			<ul style="list-style-type: none"> ➤ तुमुन् प्रत्ययः ➤ व्याकरणम् – ➤ अस्मद् शब्दः ➤ खाद् धातुः (५ लकारेषु) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ अस्मदशब्दरूपैः वाक्य निर्माणक्षमतां प्राप्नुवन्ति। ➤ खाद् धातुरूपाणां ज्ञानम् प्राप्नुवन्ति। ➤ लघुवाक्यनिर्माणं कर्तुं समर्थाः भवन्ति। ➤ तुमुन् प्रत्ययान्तशब्दानां ज्ञानम्। 	<p>लिखत।</p> <p>२) तुमुन् प्रत्ययान्त रूपाणि लिखत।</p> <p>(Page.no 19)</p>
		21	<p>4. सदैव पुरतो निधेहि चरणम्</p> <p>व्याकरणम् –</p> <ul style="list-style-type: none"> • लोट् लकारः • विधि लिङ् लकारः • अव्ययपदानि 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गीतस्य सस्वरगायनम्। ➤ अग्रिमज्विनाय प्रेरणादानम्। ➤ राष्ट्रवादी कवेः परिचयः। ➤ लोट् लकारप्रयोगज्ञानम्। ➤ अव्ययपदैः वाक्यनिर्माण कौशलम्। 	<p>१) पाठे दत्तानाम् अभ्यासानां लेखनम्।</p> <p>२) अव्ययपदैः वाक्यनिर्माणम् (पुरतः, पृष्ठतः, परितः)</p>
	MAY 20 AUGUST 23		<p>5. कण्टकेनैव कण्टकम्</p> <p>व्याकरणम् –</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ लङ् लकारः ➤ क्तवतुप्रत्ययान्तरूपाणि ➤ ऋकारान्तशब्दाः <p>➤ भिन्नक्षेत्रेषु सफलतां प्राप्तानां स्त्रीणां विवरणम्।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ लोककथानां वैशिष्ट्यं तासां महत्त्वं ज्ञास्यन्ति। ➤ संस्कृतकथासु अभिरुचिं दर्शयन्ति। ➤ लङ् लकाररूपाणि ज्ञास्यन्ति। ➤ भूतकाले क्तवतुप्रत्ययप्रयोगः कथं क्रीयते इति ज्ञायते। ➤ क्तवतुप्रत्ययः-लङ् लकारः अनयोः भेदः अवगम्यते। ➤ ऋकारान्तशब्दरूपाणां ज्ञानम्। ➤ संवादात्मकपाठेषु अभिरुचिः। ➤ सरल-सम्भाषणात्मकसंस्कृतस्य उपस्थापनम्। 	<p>१) लघुकथाकथन स्पर्धा आयोजनम्</p> <p>२) अभिनयमाध्यमेन कथायाः निरूपणम्।</p> <p>३) लङ् लकारस्य- क्तवतुप्रत्ययस्य च अभ्यासः।</p> <p>१) कक्षायां लघुसम्भाषण प्रदर्शनम्।</p>

Half – Yearly (April – September)	Max.M.: 80	SEPTEMBER	22	6. गृहं शून्यं सुतां विना	<p>व्याकरणम् –</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ तत्सम- तद्भववर्षाणि ➤ तृतीयाविभक्तिः ➤ तृतीया- उपपदविभक्तिः च <p>(सह, विना, साकम्)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ तद्भववर्षाणां तत्समवर्षाणि लेखितुं समर्थाः भवन्ति। ➤ तृतीयाविभक्तिः-उपपदविभक्ति प्रयोगः। ➤ उपपदविभक्तिः-कारकविभक्तेः भेदस्य स्पष्टता। ➤ सरलसंस्कृतवाक्यानां लेखने सामर्थ्यम्। 	<p>२) अकारान्त- इकारान्त- उकारान्तादि शब्दानां तृतीयाविभक्तौ अभ्यासः</p> <p>३) पाठे दत्तानाम् अभ्यासानां लेखनम्।</p>
				7. भारतजनताऽह म्	<p>➤ आधुनिकसंस्कृतकवी नां परिचयः।</p> <p>व्याकरणम् –</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ समानार्थकपदान् ➤ विशेषण-विशेष्यम्। 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ संस्कृतसाहित्ये आधुनिककवीनां महत्त्वं ज्ञास्यन्ति। ➤ भारतीयानां वैशिष्ट्यम् ज्ञायते। ➤ अनेन भारतीयधरोहराणां परिचयः भवति। ➤ समानार्थकपदं ज्ञास्यन्ति। ➤ विशेषण-विशेष्यपदानि ज्ञास्यन्ति। ➤ शब्दरूपाणां-धातुरूपाणां च परिचयः। 	<p>१) आधुनिकसंस्कृतकवीनाम् आवलिं कुरुत।</p> <p>२) पाठे विद्यमानाभ्यासस्य लेखनम्।</p>

				<p>8. संसारसागरस्य नायकाः</p> <p>➤ भारतीयानां कुशलतायाः परिचयः।</p> <p>व्याकरणम्-</p> <p>➤ क्त्वा प्रत्ययः।</p> <p>➤ ल्यप् प्रत्ययः।</p> <p>➤ कारकविभक्तिः।</p> <p>➤ द्वितीया-तृतीया-चतुर्थी उपपदविभक्तिः</p>	<p>➤ क्षेत्रस्य पारंपरिकज्ञानम्, कुशलतायाः विषये अनुभूतिः च।</p> <p>➤ क्त्वाप्रत्ययज्ञानम्।</p> <p>➤ ल्यप्-प्रत्यय ज्ञानम्।</p> <p>➤ उपपदविभक्तेः ज्ञानम्।</p> <p>➤ द्वितीया-तृतीया-चतुर्थी उपपदविभक्तेः नियमान् ज्ञास्यन्ति।</p> <p>➤ कारकविभक्तेः-उपपदविभक्तेः भेदस्य अवगमनम्।</p>	<p>१) क्त्वाप्रत्ययं योजयित्वा पदनिर्माणं कुरुत।</p> <p>२) ल्यप्प्रत्ययं योजयित्वा पदनिर्माणं कुरुत।</p> <p>३) उपपदविभक्त्यैः वाक्यनिर्माणं कुरुत।</p>	
<p>TERM 2 October - March</p>	<p>Periodic Test 2 / (October-December)</p>	<p>October</p>	<p>20</p>	<p>10. नीति-नवनीतम्</p> <p>मनुस्मृतेः लघुपरिचयः।</p> <p>व्याकरणम् -</p> <p>➤ वाक्यनिर्माणम्।</p> <p>➤ प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः।</p> <p>➤ अव्ययप्रयोगः।</p>	<p>➤ मनुस्मृतिग्रन्थस्य परिचयः भवति।</p> <p>➤ श्लोकानां पठनेन छात्राणां मानसिकविकासः भवति।</p> <p>➤ छात्राः नूतनशब्दानां ज्ञानं सम्पादयन्ति।</p> <p>➤ छात्राः सुभाषिते प्रयुक्तानां विविधानां क्रियापदानां ज्ञानं सम्पादयन्ति।</p> <p>➤ वाक्यनिर्माणस्य अभ्यासः भवति।</p> <p>➤ प्रश्ननिर्माणे कुशलतां सम्पादयन्ति।</p>	<p>१) पाठे दत्तानाम् अभ्यासानां लेखनम्।</p> <p>२) सप्तकाराणाम् अभ्यासः</p>	<p>35% OF TERM 2 SYLLABUS</p>
		<p>November</p>		<p>11. सावित्रीबाई</p> <p>➤ मौलिकाधिकाराणां परिचयः</p> <p>➤ प्रसिद्धभारतीयमहिलानां परिचयः।</p>	<p>➤ शिक्षायाः महत्त्वविवरणम्।</p> <p>➤ मौलिकाधिकाराणां विषये ज्ञानम्।</p> <p>➤ शैक्षिकक्षेत्रे महिलानां पात्रविषये ज्ञानम्।</p>	<p>१) भिन्न-भिन्न वाक्यानि दत्वा लकारपरिवर्तनाभ्यासः।</p>	

		22	<p>फुले</p> <p>व्याकरणम् –</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ शब्दरूपाणि ➤ धातुरूपाणि ➤ लकारपरिवर्तनाभ्यासः 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ नूतनशब्दानां परिचयः ➤ शब्दानां सप्तविभक्तिषु अध्ययनं भविष्यति। ➤ नूतनधातूनां पञ्चलकारेषु अध्ययनं भविष्यति। ➤ पञ्चलकारेषु लकारपरिवर्तनाभ्यासः भवति। 	<p>२) वाक्यरचनाभ्यासः</p>
			<p>12. कः रक्षति कः रक्षितः</p> <p>पर्यावरणस्य महत्त्वम्।</p> <p>स्वच्छभारत-अभियानस्य महत्त्वम्</p> <p>व्याकरणम् –</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ सन्धिः ➤ प्रश्ननिर्माणम्। 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यावरणस्य महत्त्वं ज्ञास्यन्ति। ➤ स्वच्छभारताभियानस्य कारणात् भारते कानि परिवर्तनानि अभवन् इति ज्ञास्यन्ति। ➤ Fly-over, Multi-stored building इत्यादीनां शब्दानां संस्कृतशब्दं ज्ञास्यन्ति। ➤ सन्धिविच्छेदं कर्तुं क्षमतां प्राप्नुवन्ति। ➤ प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासं कुर्वन्ति। 	<p>१) प्लास्टिकस्य विविधाः पक्षाः विचारणीयाः।</p> <p>२) पाठेप्रदतानां प्रश्नानाम् अभ्यासः।</p>
December		24	<p>13. क्षितौ राजते भारतस्वर्णभूमिः</p> <p>भारतस्य सामर्थ्यशक्तेः वर्णनम्।</p> <p>व्याकरणम्-</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ चित्रवर्णनम् ➤ शब्दरूपाणि-धातुरूपाणि च 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ कवितायाः सारांशं ज्ञास्यन्ति। ➤ भारतस्य प्राचीनपरम्परायाः, संस्कृतेः, मिसाईल् क्षमतायाः, परमाणुः शक्तेः विशेषतां ज्ञास्यन्ति। ➤ चित्रं दृष्ट्वा ५ वाक्यानि लेखितुं समर्थाः भवन्ति। ➤ लघु- लघु संस्कृतवाक्यानां लेखनसामर्थ्यम्। ➤ शब्दरूपाणाम् अभ्यासः। ➤ धातुरूपाणाम् अभ्यासः। 	<p>१) चित्रं दृष्ट्वा संस्कृतवाक्यानि लिखत।</p>
January			<p>14. आर्यभटः</p> <p>भारतस्य प्राचीन वैज्ञानिकानां सामान्य परिचयः।</p> <p>प्राचीनगणितशास्त्र</p>	<p>प्राचीन-ज्ञान-विज्ञानपरम्परायाः परिचयं प्राप्नुवन्ति।</p> <p>भारतस्य प्राचीन वैज्ञानिकानां सामान्य परिचयं प्राप्नुवन्ति।</p>	<p>१) प्रसिद्ध भारतीय पुरुषाणाम्</p>

30% of
TERM 1
and
Entire
Syllabus
of Term
2

Annual Exam (October - March) Max.M: 80		13		स्य परिचयः। व्याकरणम् – ➤ विपरितार्थकपदानि ➤ समानार्थकपदानि	चिकित्साशास्त्रे चरकसुश्रुतयोः योगदानस्य परिचयं प्राप्नुवन्ति। ➤ विपरितार्थकपदानि ज्ञास्यन्ति। ➤ समानार्थकपदानि ज्ञास्यन्ति।	आवलिं कुरुत।
			15. प्रहेलिकाः	➤ प्रहेलिकायाः अर्थः ➤ शब्दरूपाणि ➤ धातुरूपाणि च	➤ प्रहेलिकायाः विशेषतां ज्ञास्यन्ति। ➤ शब्दरूपाणाम् अभ्यासः। ➤ धातुरूपाणाम् अभ्यासः।	१) पाठे प्रदत्तानाम् अभ्यासानां लेखनम्
	February	23	Revision (पुनरावर्तनम्)			
March	20	Annual Exam and Results (वार्षिकी परीक्षा एवं परिणाम)				

Note - * नवमः पाठः – सप्तभगिन्यः – अस्मिन् पाठे केचन दोषाः सन्ति इति कारणेन अयं पाठः न स्वीकृतः।